

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
III НАУЧЕН СИМПОЗИУМ**

**„Книжевното дело на Видое Погорец
јазик, поетика и херменевтика“**

**Струмица
17-18 декември 2021**

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
III НАУЧЕН СИМПОЗИУМ**

**„Книжевното дело на Видое Подгорец
јазик, поетика и херменевтика“**

Струмица
17-18 декември 2021

ЗГ „Средба под јаворите – Видое Подгорец“
Струмица, 2024

Зборник на трудови од третниот научен симпозиум
„Книжевното дело на Видое Подгорец -
јазик, поетика и херменевтика“
Струмица, 17-18 декември 2021

Редакциски одбор:

д-р Ана Витанова-Рингачева
м-р Сузана Мицева
Ксенија Макашијева-Трајчева
Киро Донев

Издавач:

Здружение на граѓани „Средби под јаворите – Видое Подгорец“,
Струмица

За издавачот:

д-р Ана Витанова-Рингачева

Уредник:

д-р Ана Витанова-Рингачева

Рецензенти:

д-р Марина Спасовска
д-р Марина Даниловска

Лектор:

Александар Димитров

Компјутерска и графичка подготовка:

Боро Рунчев

Печати:

Европа 92 - Кочани

Тираж:

100

Печатњето на Зборникот финансиски го поддржа Општина Струмица

СОДРЖИНА

Поздравна реч на д-р Ана Витанова-Рингачева претседател на Здружението на граѓани „Средби под јаворите – Видоје Подгорец“, Струмица.....	5
Обраќање на градоначалникот на општина Струмица, г. Костадин Костадинов	9
РЕФЕРАТИ	10
д-р Марина Спасовска и д-р Марина Даниловска Богатиот свет на сиромашното детство на Белото Циганче	10
д-р Гоце Цветановски и м-р Марија Иванова Јазичниот лиризам во творештвото на Подгорец	18
Тања Гошева – советник библиотекар Библиографијата на Видоје Подгорец	24
д-р Марина Даниловска и д-р Марина Спасовска Јаворот – столетниот сведок на приказните низ времињата	28
Ацо Гогов Патопискната проза на Видоје Подгорец	35
Марија Брилевска Ликот на Сирма – војвода во народната песна „Сирма војводка“ кај Миладиновци и во романот „Бигорна љубов“ од Видоје Подгорец	47
Снежана Џорлева Нов обид за дополнување на библиографијата на Видоје Подгорец	66
д-р Јованка Денкова Сликовницата како книжевен жанр во творештвото на Видоје Подгорец	71

Иван Котев Подгорец и приспивната песна	85
д-р Ана Витанова-Рингачева Кон книгата „Видое Подгорец – незавршена приказна“ од Киро Донеv	102
м-р Сузана Мицева Митолошките елементи во романот „Заткарпатска повест“ од Видое Подгорец	111
м-р Наде Костадиновска-Спасеновска Ликот на Видое Подгорец во сеќавањата на неговата сестра	118

СЛИКОВНИЦАТА КАКО КНИЖЕВЕН ЖАНР ВО ТВОРЕШТВОТО НА ВИДОЕ ПОДГОРЕЦ

Апстракт: Во оваа статија се дискутира за сликовницата како книжевен жанр во книжевноста за деца, нејзината појава, дефиниции, нејзините карактеристики, класификации, значењето... Сите сознанија кои се користат во статијата, се експлицираат врз текстови – сликовници од познатиот македонски писател за деца и млади – Видоје Подгорец. Конкретно, ќе се работи врз три негови текстови: „Пчеличката Медарка“ (1988), „Наше двориште“ (1988), „Бродот Брезова кора“ (1994). Целта е да се покаже огромната важност на овој жанр за развојот на децата, како и за тоа во колкава мера македонската книжевност ја следи европската и светската книжевност.

Клучни зборови: *сликовница, книжевност за деца, Видоје Подгорец.*

Вовед

Мошне стара по своето раѓање (за неа се знае уште во XIII и XIV век), сликовницата била еден вид на колористички леток со различна содржина (полемички, политички, религиозен текст или сензационална приказна со намера да ја побуди љубопитноста на читателот). Меѓу првите сликовници, ликовно декорирани, е познатото дело на чешкиот педагог Јан Амос Коменски, *Orbis pictus*, отпечатена 1658 година во Нирнберг, книга со цртежи која со задоволство ја читале и младите и возрасните (Китанов, Марјановиќ, 2007: 92-93). Заедно со детската поезија, расказот, романот, сликовницата припаѓа кон главните видови детска книжевност. Таа не е чист вид, туку е комбинација на ликовниот и книжевниот израз. Сливковницата е книга во која зборот не смее да биде потиснат (Škrinjaric, 2013: 56-59).

Јованка Денкова

СЛИКОВНИЦАТА КАКО КНИЖЕВЕН ЖАНР ВО ТВОРЕШТВОТО НА ВИДОЕ ПОДГОРЕЦ

Апстракт: Во оваа статија се дискутира сликовницата како книжевен жанр во книжевноста за деца, нејзината појава, дефиниции, нејзините карактеристики, класификации, значењето... Сите сознанија кои се користат во статијата, се експлицираат врз текстови-сликовници од познатиот македонски писател за деца и млади – Видоје Подгорец. Конкретно, ќе се работи врз три негови текстови: „Пчеличката Медарка“ (1988), „Наше двориште“ (1988), „Бродот Брезова кора“

(1994). Целта е да се покаже огромната важност на овој жанр за развојот на децата, како и за тоа во колкава мера, македонската книжевност ја следи европската и светската книжевност.

Клучни зборови: сликовница, книжевност за деца, Видое Подгорец.

PICTURE BOOK AS A LITERATURE GENRE IN THE WORKS OF VIDOE PODGOREC

Abstract: This article discusses the picture book as a literary genre in children's literature, its appearance, definitions, its characteristics, classifications, meaning ... All the information used in this article is exemplified in picture books by the famous Macedonian writer for children and youth - Vidoe Podgorec. In particular, we will work on three of his texts: "Bee Medarka" (1988), "Our Yard" (1988), "Ship of Birch bark" (1994). The aim is to show the enormous importance of this genre for the development of children, and to what extent Macedonian literature follows European and world literature.

Key words: picture book, children's literature, Vidoe Podgorec.

Вовед

Мошне стара по своето раѓање (за неа се знае уште во XIII и XIV век), сликовницата била еден вид на колористички леток со различна содржина (полемички, политички, религиозен текст или сензационална приказна со намера да ја побуди љубопитноста на читателот). Меѓу првите сликовници, ликовно декорирани, е познатото дело на чешкиот педагог Јан Амос Коменски *Orbis pictus*, отпечатена 1658 година во Нирнберг, книга со цртежи која со задоволство ја читале и младите и возрасните (Китанов, Марјановиќ, 2007:92-93). Заедно со детската поезија, расказот, романот, сликовницата припаѓа кон главните видови детска книжевност. Таа не е чист вид, туку е комбинација на ликовниот и книжевниот израз. Сливковницата е книга во која зборот не смее да биде потиснат (Škrinjaric, 2013: 56-59).

Дефиниции за сликовницата како жанр

Постојат различни дефиниции за сликовниците и за илустрираните книги, и постојат многу мислења за нивните разлики и сличности. Во суштина, сите книги кои се однесуваат на децата од предшколска возраст и кои имаат малку нарација, се наречени „сликовници“. Меѓутоа, ако акцентот се става на нарацијата, тогаш се работи за „илустрирана книга со приказна“ (Uzmen 2001). Во Cambridge dictionary, сликовниците се дефинирани како книга, наменета особено за мали деца, која има многу слики и не толку зборови¹. Слична, скоро идентична, дефиниција се дава и во Оксфорскиот речник²,

Можеби најсоодветна е дефиницијата која ја дава Американското здружение на библиотекарите (ALA, 2008), според кое „...сликовниците за деца се разликуваат од останатите книги со илустрации кои нудат визуелно искуство за децата. Сливковницата има содржинско единство во текот на приказната, темата или идејната рамка, развиена преку низа на слики кои ја сочинуваат книгата“. А пак, Nodelman, исто така, дава важна дефиниција: „Сливковниците првенствено се наменети за малите деца и пренесуваат информација или ја раскажуваат приказната низ слики кои се комбинирани со малку текст или немаат воопшто текст, при што, сликите и текстот во сликовниците ја пренесуваат информацијата на поинаков начин, отколку при нивно користење во други услови“ (кај Kokić, 2015: 378).

¹ Meaning of picture book in the English Dictionary, <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/picture-book>, accessed on 11.11.2016

² Picture book - definition of picture book in English, https://en.oxforddictionaries.com/definition/picture_book, accessed on 11.11.2016

Иако се направени различни дефиниции во однос на книгите со приказни за слики, се гледа дека тие се блиску едни до други и се надополнуваат едни со други. Книгите со приказни со слики имаат особено голема важност во животот на децата од предучилишна возраст. Книгите со приказни за слики раскажуваат приказни и преку комбинации на зборови и слики го збогатуваат концептот и даваат разни информации. Децата од предучилишна и училишна возраст започнуваат да развиваат концепти за литература и читање слушајќи ги книгите со приказни за слики што им се прочитани (Gönen, 2009: 753-759).

Карактеристики и класификации на сликовницата како литературен жанр

Што се однесува до карактеристиките на сликовницата како жанр, постојат повеќе мислења за класификациите на сликовниците. Така, Виолета Николић истакнувајќи го сознајниот карактер на сликовницата (Николић, 2014:249-255), смета дека во ваквиот вид сликовници спаѓаат: мултимедијална, лапорело и проблемска сликовница. Првиот вид е всушност, електронската сликовница, лапорело е наменета за децата од најмлада возраст, а проблемската сликовница се однесува на решавање на некаков конкретен проблем. Вака сфатена, оваа класификација е скоро идентична со класификацијата која ни ја дава Batarello Kokić и каде ги има следните видови сликовници: 1. Сливовници за почетни читатели, 2. Сливовници кои се поврзуваат со одреден концепт, 3. Сливовници во дигитален формат, 4. Сливовници играчки и 5. Сливовници во стихови (Batarello Kokić 2015: .379). Постојат и други класификации на сликовниците дадени од различни теоретичари на овој книжевен вид, како Campagna (2012), Roxburgh (1983) и др. и сите тие можат да се сметаат за релевантни, од причина што секоја класификација и секој вид на сликовници имаат свои карактеристики, предности и позитивно влијание врз децата. Zhihui Fang ја дава оваа класификација на сликовниците: азбучни сликовници, сликовници со математички операции, концептуални сликовници, беззборовни сликовници и сликовници со приказна (Batarello Kokić, 1996).

Се разбира, овде не можеме да ги исцрпиме/наведеме сите истражувања и искажувања за сликовните како книжевен жанр. Ќе наведеме само уште дека сликовниците како книжевен жанр го заземаат високото прво место во зачетокот и негувањето на раната писменост на децата. Тој прв контакт првично се реализира во кругот на семејството каде детето, најчесто преку бајките го остварува првичниот контакт со книжевноста за деца и воедно, се зародува љубовта кон книжевноста, воопшто. Овој контакт е уште позначаен ако се земе во предвид дека тој се остварува во период кога детето не знае да пишува и чита. Во тој период, сликовницата е ако не првиот, тогаш сигурно најбогатиот извор на пишан збор со кој детето може да се сретне во раното детство. Во тоа рано детство, улогата на семејството/возрасните е ненадоместлива, затоа што тие се оние фактори кои го одредуваат карактерот на материјалот за читање како и неговата количина. Притоа, како материјал кој најнепосредно се користи за таа улога се сликовниците, како прв читателски материјал со кој се среќаваат децата (Martinović, Stričević, 2011: 39-63). Тој материјал децата најпрвин го усвојуваат со помош на возрасните (родители, баби/дедовци, роднини). Според Mayer, сликовницата која родителот ќе му ја чита на глас на детето или ќе ја чита заедно со него, може да биде вовед кон заеднички разговор, создавање на пријатна атмосфера во која на детето ќе му се понудат одговори на неговите многубројни прашања (Mayer, 2013: 283-284).

Сливовниците на Видое Подгорец

„Погледни, длабоко, длабоко во природата и тогаш сè ќе разбереш подобро.“ – оваа прекрасна мисла ја кажал Алберт Ајнштајн и навистина е така.

Имајќи ги во предвид сите претходно наведени теориско осветлувања на сликовницата како книжевен жанр, во оваа статија се осврнуваме кон одреден дел од творештвото на Видое Подгорец, поточно кон три негови сликовници, кои имавме можност да ги пронајдеме во НУУБ „Гоце Делчев“-Штип. Во фокусот на нашето внимание ќе бидат сликовниците: „Пчеличката Медарка“ (1988), „Наше двориште“ (1988), „Бродот Брезова кора“ (1994).

Првата сликовница „Пчеличката Медарка“ (Подгорец, 1988)³ содржи неколку (шест) кратки раскази: „Добриот цвет“, „Гроздобер“, „Благодарност“, „Нова година“, „Роденден“ и „Болното мече“. Ако се задржиме на содржината на сликовницата, ќе видиме и од самиот наслов и од содржината на расказите дека преку ликот на трудољубивата, вредна, добронамерна, благородна, благодарна пчелка со име Медарка, се настојува да се негуваат токму овие позитивни вредности кај помладите генерации. Во првиот расказ, цветот ја покажува својата добра страна кога ѝ нуди заштита на пчелката за време на дождот: „По малку спокојно заспа во преграката на белиот цвет. Изутрината, кога изгреа сонцето, Медарка се врати во својата кошница“. Вториот расказ ја открива подготвеноста на врапчето, во еден есенски ден, да ѝ помогне на распаканата Медарка да го пробие зрното грозд и да се напие сладок сок! Откако во претходните две приказни малите читатели можеа да се запознаат со емпатијата која владее во растителниот свет, во третата приказна ни се открива благодарноста на Медарка кон останатите, во конкретниот расказ кон девојчето Туника: „На Туника ќе ѝ однесам малку мед да си го заслади чајот. Ене ја на прозорецон! Летоска, кога паднав во потокот, таа влезе во студената вода и ме спаси да не се удавам“ („Благодарност“). Петтата приказна насловена како „Нова година“ ни открива една сцена на новогодишна атмосфера во која „медната сала болскотеше од убавина. Таа беше украсена со цветови од праска, вишна, синчец, лила, јоргован, ружи“, пчелиниот оркестар свири хармонична музика, а среде таа хармонична атмосфера пчелата-мајка облечена во раскошна златна облека седи на златен трон. Во моментот на поклопувањето на стрелките на часовникот, таа им ја честита Новата година на своите пчели-ќерки, а пак, Медарка, во името на сите, ѝ ја искажува својата благодарност со цвет од мајчина солза. Освен во тој гестм поучната нотка е искажана и преку зборовите на мајката: „Најголемата среќа за мајката е да има вакви вредни деца“. Петтиот расказ „Роденден“ ни ја донесува сликата на зимска идила во пчелиното село: „Кошницата е покриена со бела снежна наметка. Во Пчелино Село е тивко како во сон“, но токму тогаш е роденденската прослава на петтиот роденден на Медарка: „Собата е полна со гостинки. Многу нејзини другарки дошле да ѝ честитаат. Тие седат околу маса од сончогледова китка. Мајката штедро ги чести со златни капки мед во ливчиња од детелина“. Последниот, шести расказ во сликовницата е со наслов „Болното мече“. И во овој расказ како главен лик е присутна пчеличката Медарка, која ќе ја исполни желбата на мајката-мечка да ѝ даде мед за нејзиното болно мече. И покрај антагонизмот кој постои во природата меѓу пчелите и мечките, овој пат на љубезната молба на мечката, Медарка ѝ излегува во пресрет: „Медарка ја слушна загрижената мајка. Зеде една кофичка мед и излезе на портата. –Повели, Мецано! И ние знаеме што е болест.“

Вредно е да се спомене фактот дека поучните нотки задолжително се вплетени во секој од текстовите, особено што секоја приказна/расказ завршува со зборови на благодарност: „Многу ти благодарам, свонче! Добра ноќ“ („Добриот цвет“); „Многу ти

³ Инаку, Пчеличката медарка, како збирка сказни, објавена е во 1989год.

благодарам, врапченце“ („Гроздобер“); „Најголемата среќа за мајката е да има вакви вредни деца“ („Нова Година“); „Благодарам! Преку летото ќе ви ги покажам најслатките јаготки за да соберете повеќе мед“ („Болното мече“). Илустрациите се на Дарко Марковиќ, и успешно се вкорпорирани со текстот.

Овде ќе се осврнеме на една дефиниција за сликовниците од Galda и Cullinan (2006: 29): Сливовниците се уникатен жанр во книжевноста за деца и млади, и покрај тоа што се категоризираат повеќе според нивниот формат отколку според нивната содржина. Сливовници се оние книги во кои илустрациите се исто толку важни во креирање на значењето – понекогаш дури и поважни. Тргувајќи од оваа дефиниција ќе ги разгледаме илустрациите во оваа сликовница. Од вкупно шест раскази, само кај два текстот зафаќа половина страница, а на другата половина се наоѓа илустрацијата. Кај другите четири раскази текстот е вкорпорирани во илустрацијата, односно се наоѓа врз неа. Бидејќи секој расказ зафаќа вкупно по две страници, може да се каже дека илустрациите само умерено го следат текстот, од причина што со две илустрации (на двете страни) е невозможно да се опфати сиот дијапазон на емоции кои произлегуваат од текстот. Тоа е најевидентно, можеби во последниот расказ „Болното мече“ каде на единствената илустрација е претставена мајката-мечка која, со кофичката мед в раце, со насмевка на лице, ѝ отпоздравува на Медарка во знак на благодарност. Иако на оваа илустрација се видливи мноштво емоции (среќа, благодарност, дарежливост, пријателство), сепак, изостанува делот на загриженоста на мајката-мечка за болното мече. Сливовниците даваат една рамка за градење на емпатијата, толеранцијата и пријателството, и ги зајакнуваат социо-емоционалните, како и способностите за решавање на проблемски или конфликтни ситуации кај децата (Kemple, 2004). Впрочем, и теоретичарите на книжевноста за деца, препорачуваат дека „висококвалитетна е онаа книжевност за деца која содржи автентични карактери, реалистични проблеми, како и можни разрешници, ги почитува детските емоции додека им нуди модели за менаџирање на силните емоции“ (Harper, 2016).

Сливовницата „Наше двориште“ (Подгорец, 1988)⁴ е објавена на српски јазик за потребите на едицијата „Свет око нас“. Во неа ликови се дедото, бабата и трите внуциња: Тања, Коста и Софија, а како главен наратор се јавува дедото. Од нарацијата не е евидентно дали децата живеат на село или повремено доаѓаат на гости на село. Независно, временската рамка опфатена во сликовницата е од рана пролет од доаѓањето на зимата. Тоа не е случајно, зашто настапувањето на пролетта подразбира будење на сиот жив свет. Авторот преку гласот на дедото и бабата, на децата им пренесуваат мноштво поучни пораки за убавините на природата и нејзиното будење: „Ливада је највеќа школа под ведрим небом. Ту цвеће учи да цвета и мирише. Погледајте само беле раде, дивљи зумбул, љутић, маслчак и црвено ливадско цвеће. Лептири се ту уче да лете, цврнци да свирају, скакавци да скачу. Пауци ту испредају своје прве нити и плету мреже. Мрави и пчеле се уче вредноћи.“ Авторот не заборавил на младите читатели - децата да им ги претстави и домашните животни: „Ту су и јагњад и телад. Насисали су се слатког мајчиног млека, па се сада безбрижно играју“; „Са покошене ливаде скупља се сено. Њиме се хране коњи, краве, овце и друге домаће животиње“. Во говорот на дедото се содржат и изобилие на поучни пораки за здрав живот: „Бака им стално говори: -Децо, једите поврће! Брже ћете порастати и бићете здрави!...Од тада су деца редовно јела зелену салату, спанаћ, бели и црни лук и све што је расло у повртњаку“.

Едукативните моменти, исто така не изостануваат, како во сцената на производството на лебот, која авторот мошне суптилно ја поврза со нешта кои им се познати и привлечни

⁴ Видое Подгорец, Наше двориште, Нова Македонија, Скопје./Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1988 (Нашиот двор како раскази за деца, на македонски јазик е објавена исто така во 1988)

на децата (колачи и слатки), поточно се поврзал со нивните искуства и знаења од реалноста, со што и усвојувањето на знаењата е поефикасно: „Прича о лебу почиње од зрна... Жито се односи у млин и меље у брашно. Затим се од брашна месе хлебови, праве разне пите, торте, колачи и многа друга пецива“. Илустрациите во оваа сликовница се а Александар Каевски и може да се каже дека мошне верно го следат текстот, а боите се ведри и силно изразени. Карактерот на самите илустрации е реалистичен, односно животинскиот и растителниот свет, како и животот на село е прикажан доста реалистично.

Третата сликовница која ќе биде предмет на истражување во оваа статија е „Бродот Брезова кора“ (Подгорец, 1994)⁵. Во оваа сликовница се прикажува семејството на двете верверички Долгоскок и Руноопашка, како и нивните две дечиња-верверички до човечки детски имиња – Веселко и Катерина. Откако најпрвин се претставува нивното живеалиште, начинот на живот, и нивните соседи, вниманието се префрлува на полето на егзистенцијалниот проблем со надоаѓањето на есента, а потоа и зимата: „Нашите зими се студени и долги. Сушените печурки нема да нè истераат до пролетта. –Ќе собереме желади, шишарки и костени – ѝ рече Долгоскок. Руноопашка му се спротивстави: - Ами со што ќе им правам торти, баклави и колачиња на децата за Нова година?“ Поврзувањето со реалниот живот на луѓето придонесува за побрзо и полесно сфаќање и прифаќање на животинскиот свет од страна на децата. Моментот на идентификација е клучен за усвојување и на моралните вредности кои се пласираат на одделни места: „Соседе, есента е на прагот. Треба да се приготвува зимница. Домакините како тебе добро го знаат тоа“.

Егзистенцијалниот проблем со недостаток на храната, ќе го натера семејството верверички да појде во поход: „Вчера нашиот сосед Ќосот ми јави дека во Ореовата Корија, отаде реката Тивка Вода, веќе почнале да зреат оревите и лешниците.“ и овде веќе се поставува првата точка на искушение-како да се постигне целта? Како да се обезбеди средството за да се дојде до целта? Средството е пронајдено –потребен е брод за да се пренесе товарот преку реката. Сите соседи им излегуваат во пресрет на семејството верверички: дабарот (дрводелецот Грицко) го изработува бродот, едрата ги изработува комшивката – кројачка Жолна, а клукајдрвецот (уметникот Клукајдрвко) го именува со сосема соодветно име „Брезова кора“, заради материјалот од кој е изработен. И во овој дел има мноштво поучни поенти, вткаени во говорот на сите помошници кои им помагаат на верверичките да го добијат посакуваниот/ потребниот брод. Имено, за секоја услуга и направена добрина од соседите, мора да се плати, а наплатата е во лешници, ореви печурки и други шумски плодови: „За рака не ви земам ништо, ама за материјалот ќе треба да платите. –Ќе ти платиме со девет ореви, седум желади и три печурки масларки – му вети Долгоскок. – И десет лешници од најкрупните-додаде Руноопашка.“ Започнува патувањето на радосното семејство, исполнето и со стихотворење: „Пловиме, пловиме ние/на бродот „Брезова кора“/ по реката Тивка Вода/ кон Ореовата Гора./ Таму нè чекаат веќе/ореве, лешници зрели./ Ќе имаме полни амбари/за зимските денови бели/Пловиме, пловиме ние...“. Откако во рок од седум дена (!) се собираат потребните плодови, пресреќното семејство тргнува назад. Но, едно патување не би било вистинско патување, ако не е исполнето со искушенија, во случајов олицетворени во ликот (колективен) на пиратите кои се појавуваат третото утро (!): „Зад нив се појави непознат брод со црни едра. Тој пловеше мошне брзо и јасно се гледаше дека е устремен кон „Брезова кора“ и ја гони. ...Се обложувам дека тоа е бродот „Црна канца“-додаде Долгоскок. Негов капетан е речната разбојничка Видрата.“ И покрај

⁵ Видое Подгорец, Бродот Брезова кора, Табернакул, Скопје, 1994. (Инаку, Бродот „Брезова кора“ е објавен како раскази за деца уште во 1978.)

преполнетоста на бродот, верверичките се обединуваат во заедничките напори и победата е неминовна: „Не плашете се, -ги успокојуваше Долгоскок. Сè уште имаме време да ѝ избегаме на „Острата канџа“. Само помогнете и вие, веслајте зашто бродот ни е претоварен и тешко се движи. Четворицата морнари запнаа со сите сили и „Брезова кора“ брзо се лизна по мазната вода“. Недвосмислена е пораката на авторот за успехот кој неминовно ќе дојде ако се сплотат силите. Откако верверичките чесно си ги плаќаат долговите на помошниците-соседи, останува да уживаат во убавините на долгите есенски и зимски денови и ноќи: „...татко им Долгоскок им раскажуваше весели приказни, а мајка им Руноопашка им правеше торти, колачиња, баклави, во кои задолжително ставаше ореви и лешници и ги засладуваше со сок од јаготки, малини или капини“; при што повторно не изостануваат поучните пораки од мајката до нејзините деца, кои се сосема идентични со оние кои владеат во светот на луѓето (таа се однесува како мајка од светот на луѓето): „Само не оддалечувајте се премногу од дома и прочитете отворете си ги четири!“ Крајот на зимата и доаѓањето на пролетта донесуваат сознание за животниот циклус кој мора да продолжи понатаму: „Едно утро Веселко и Катеринка ја напуштија родната куќа во шуплината на најголемото и најстаро костеново стебло и тргнаа низ Крив Дол. Дали заминаа на првата пролетна прошетка или пак отидоа да си побараат шупливо дрво за нов дом, никој не го знае тоа. Знаеме само дека никогаш веќе не се вратија во стариот, кај своите родители“. Авторот ја многу интересен начин ја завршува приказната, навестувајќи дека такви приказни постојат насекаде околу нас: „Приказнава ќе ја завршиме тука. Ако ја продолжиме – таа ќе нема крај. Ќе треба пак да почнеме со две верверички, само тие не ќе се викаат веќе Долгоскок и Руноопашка, туку Веселко и Катеринка. ... И така натаму...и така натаму...и така натаму...“ Овој крај зборува за позитивното сфаќање на животот вткаено во мислата за континуитетот на животот.

Илустрациите во оваа сликовница се на Бисерка Филипова. Илустрациите се многу значајни за децата и усвојување на процесот на читање во понатамошната возраст. Прво, илустрациите во сликовниците ги примамуваат децата да читаат и да комуницираат со текстот, ги мотивираат младите читатели да ги пронајдат / именуваат скриените објекти/ карактери или да предвидат што ќе се случи следно. Малите деца сакаат да играат криенка и да бараат скриени предмети во сликите. Како што истакнува Пери Ноделман (Perry Nodelman) „Возбудата од добрата сликовница е во константната тензија помеѓу моментите кои се изолирани во сликите и текот на зборови кој ги обединува овие моменти" (Fang, 1996). Понатаму, сликовниците на децата од помала возраст им обезбедуваат јазични нивоа и илустрации со фацијални експресији со кои може да им помогнат во идентификувањето и процесот на рангирање на човековите емоции (Harper, 2016).

Наместо заклучок - Значењето на сликовниците како книжевен жанр

Навиката за читање книги, што помага во менталниот и социјалниот развој, треба да се стекне во рана возраст. Изборот на вистинскиот вид на книги од страна на семејството им помага на децата да ја интегрираат навиката за читање и да ја прилагодат како начин на живот. За време на предучилишниот период кога децата покажуваат значително подобрување во многу области како што се социјални, јазични, когнитивни и психомоторни, значаен е правилниот избор на книги. Улогата на добрата книга е доста важна, особено во полето на развој на јазиците и когнитивниот развој. Во оваа фаза, стекнувањето искуство во која било литература ќе придонесе за развој на вештини за јазици на децата од предучилишна возраст. И слушањето на книгата што се чита и

дискутира додека ги разгледуваме илустрациите не само што ќе придонесе за јазикот и когнитивниот развој на детето, туку ќе ја збогати и неговата имагинација. Книга што е соодветна за развојот на детето, го фасцинира и ги задоволува неговите потреби, му помага да ги разбере себеси и неговите вредности, како и да развие почит и посветеност кон неговото културно наследство. Децата се наоѓаат во соодветно избрана книга, ги откриваат сопствените таленти и развиваат самоверба (Ozturk, Sendogdu, Seker and Tekinsen, 2011: 1906-1910). Понатаму, учителите/наставниците играат важна улога во негувањето на социо-емоционалниот развој кај децата, така што им помагаат да го научат јазикот за да ги изразат нивните емоции. Добрите наставници обрнуваат големо внимание на емоционалните соситојби на децата, прифаќајќи го сиот распон на емоции, и обезбедувајќи јазични нивоа со јасни зборови, како – лутина, среќа и тага, за да можат со тоа да им помогнат на децата да развијат вокабулар за изразување емоции (Epstein, 2007).

Како што посочува и Lazzarich, методичкиот пристап кон приказните дадени во сликовниците, „мора да биде прилагоден на сознајните можности на учениците од помлада училишна возраст. При изборот на сликовници особено важни се начелата на актуелност, роднокрајност, интеграција, интересност, примереност и акцелерација“ (Lazzarich, 2011). Сливовницата е верен партнер на детето кој му е секогаш на располагање и му нуди фрагмент од реалниот свет, кој децата можат сами полека да го сфатат, бидејќи интерпретацијата е процес кој му овозможува на детето да ги внесе своите мисли, искуства и чувства, приспособени на неговата ситуација и потреби. Особено важно е психолошкото значење, бидејќи им потврдува на децата дека е во ред да се чувствуваат така како што се чувствуваат, дека смеат да бидат такви какви што се што ја зајакнува нивната самоувереност, а воедно покажуваат можност за решавање на проблеми и ги оспособуваат децата да се изборат со стравот. Воопшто, низ приказната, децата учат како да ги препознаваат и именуваат своите чувства, па по пат на креативен однос кон приказната и да ги искажат (Mayer, 2013).

Во разгледаните сликовници од Видое Подгорец се покажа дека илустрациите кореспондираат и ги задоволуваат сите критериуми за една квалитетна сликовница. Се работи за дела кои го одредуваат сетингот во кој се одвива дејството, колоритноста во одредени моменти наговестува извесна неизвесност, со што се влијае врз расположението. Понатаму, овие сликовници имаат дефинирани и реалистични карактери, како што се карактерите на децата од „Наше двориште“, ликовите на родителите од „Бродот Брезова кора“. Добрата илустрација во овие сликовници обезбедува продолжување и развој на содржината, зашто докажано е дека помеѓу вербалниот текст и визуелниот дел, постои еден јаз кој читателите го пополнуваат благодарение на својата имагинација, со што се „засилува“ и приказната, а придонесува и за кохерентноста на текстот. И за крај, илустрациите во една добра, квалитетна сликовница обезбедува различни точки на гледање, со што се отвора можноста чај децата-читатели да се разговара за исти ситуации, но за истите да се дискутира од повеќе различни гледишта.

ЛИТЕРАТУРА

1. Batarelo Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica, Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja, Vol. 64 No. 3.
2. Burcu Ozturk, M., Canan Sendogdu, M., Seker, E., Kubra Tekinsen, H. (2011). Parents with children in preschool children's picture book review elections, Procedia Social and Behavioral Sciences 15 1906–1910.

3. Epstein, A.S. (2007). *The Intentional Teacher: Choosing the Best Strategies for Young Children's Learning*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.
4. Fang, Z. (1996). Illustrations, Text, and the Child Reader: What are Pictures in Children's Storybooks for?, *Reading Horizons*, Volume 37, Issue 2.
5. Gönen, M., Durmuşoğlu, M., Severcan, S. (2009). Examining the views of preschool education teachers on the content, illustrations and physical characteristics of the picture story books used in education, *Procedia Social and Behavioral Sciences* 1.
6. Harper, J. L. (2016). Using Picture Books to Promote Social-Emotional Literacy, *Preschool Through Primary Grades*, *YC Young Children*, National Association for the Education of Young Children, Vol. 71, No. 3, July 2016, <https://www.jstor.org/stable/ycyoungchildren.71.3.80>, пристапено на 09.03.2020
7. Kemple, K.M. (2004). *Let's Be Friends: Peer Competence and Social Inclusion in Early Childhood Programs*. Early Childhood Education series. New York: Teachers College Press.
8. Lazzarich, M. (2011). Integracijske mogućnosti slikovnice u nastavi materinskog jezika, *Život i škola*, Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, broj 26, Filozofski fakultet, Učiteljski fakultet, Osijek.
9. Mayer, L. (2013). Alternativni obiteljski oblici u njemačkim dječjim slikovnicama, *Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa Zlatni danci 13 – Suvremena dječja književnost*, Filozofski fakultet, Osijek.
10. Meaning of picture book in the English Dictionary, <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/picture-book>, accessed on 11.11.2016
11. Picture book - definition of picture book in English, https://en.oxforddictionaries.com/definition/picture_book, accessed on 11.11.2016
12. Škrinjarić, S. (Život u slikovnici, Umjetnost i dijete, XII (69/1980), Zagreb, str.56-59 (kaj Lidija Bakota, Valentina Majdenić, Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Zlatni danci 14, Filozofski fakultet, Osijek, 2013)
13. Uzmen, F., S. (2001). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarlanna Devam Eden Alti Yas Çocuklarrinin Prosocial Davralarini Resimli Çocuk Kitaplanile Desteklenmesi.(Ongoing Children Under Age Pre-School Education Institutions supported by Prosocial Behavior Illustrated Children's Books.)Yayamlanmamis Doktora Tezi Ankara, Hacettepe Üniversitesi/
14. Китанов, Б., Марјановиќ, В. (2007). За сликовницата и стрипот, во кн.Литература за деца и млади, кн.1, Педагошки факултет „Гоце Делчев“, Штип.
15. Николић, В. (2014). Значај сликовнице за развој детета, *Зборник радова са десетог симпозијума „Васпитач у 21 веку-14“*, Висока школа за васпитаче струковних студија, Алексинац, стр.249-255. Martinović, I., Stričević, I. (2011). Slikovnica prvi strukturirani čitateljski material namijenjen djetetu, *Libellarium*, IV, 1.
16. Подгорец, В. (1988). Наше двориште, Нова Македонија, Скопје./Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
17. Подгорец, В. (1988). Пчеличката Медарка, *Детска радост*, Скопје.
18. Подгорец, В. (1994). Бродот Брезова кора, Табернакул, Скопје.